

IV. PRIKAZI

HANNES GRANDITS, PATRICK HEADY, MARTIN KOHLI
AND PETER SCHWEITZER:

FAMILY, KINSHIP AND STATE IN CONTEMPORARY EUROPE.

Vol. 1: The Century of Welfare: Eight Countries;
Vol. 2: The View from Below: Nineteen Localities;
Vol. 3: Perspectives on Theory and Policy.
Frankfurt – New York: Campus Verlag, 2010.

Projekt pod naslovom *Kinship and Social Security* (KASS) započeo je sada već daleke 2003. godine. Projekt KASS zamišljen je kao međunarodni projekt unutar kojeg je pristupljeno istraživanju fenomena obitelji i srodstva te promjena uloge koju ima država i državna politika u osiguravanju i pružanju pomoći pojedincu u transformacijama obitelji, obiteljskih odnosa na prostoru današnje Europe (usp. Heady 2010.a:10). Namjera voditelja bila je unutar projekta okupiti znanstvenike različite provenijencije; pritom najveću skupinu činili su antropolozi i povjesničari, ali i drugi stručnjaci iz domene društvenih znanosti. Istraživanjem je obuhvaćeno devetnaest lokaliteta u osam zemalja, što je zahtijevalo – kako jedan od voditelja projekta ističe – razvijanje *originalne strategije istraživanja* (Heady 2010.b:17). Riječ je o ovim zemljama: Francuska, Njemačka i Austrija – predstavnice središnje i zapadne Europe, Švedska – predstavnica nordijskih zemalja, Italija – predstavnica mediteranskih zemalja te Poljska, Hrvatska i Rusija kao predstavnice istočnoeuropskih zemalja.

Namjera je projekta bila istražiti kontinuitet i promjene obitelji, odnosno odgovoriti na pitanje kada i zašto tijekom 20. stoljeća dolazi do promjene funkcije obitelji kao najvažnije institucije koja pruža osnovnu sigurnost za svoje članove te kada je i u kojoj mjeri tu funkciju

preuzela država. Između ostalog, nastoji se pronaći uzročno-posljedična veza između obitelji i šire srodstvene mreže i države te se autori pitaju je li ubrzani razvoj socijalne države odgovor na sve manju ulogu obitelji ili je razvoj socijalne države prouzrokovao smanjenje obiteljske pomoći. U većini slučajeva, istraživanje je pokazalo da je odgovor na to pitanje složen, a pojedini primjeri s terena ukazuju na zaključak kako razvoj socijalne države ne narušava u potpunosti obiteljske i šire srodstvene odnose, nego upravo suprotno, dodatno ih ojačava.

Uza standardne tehnike otvorenog intervjua i promatranja sa sudjelovanjem, terenski rad uključivao je kombinaciju kvantitativnog istraživanja koje se obavljalo uz pomoć unaprijed napravljenog upitnika (*computerized kinship network questionnaire*, KNQ) (ibid. 2010.a: 9 – 10). Ovaj tip intervjua u prosjeku je trajao šest sati ili u slučaju opsežnije mreže srodnika i po dvanaest sati, tako da je intervjuiranje zahtijevalo izniman napor suradnika i samih kazivača. Prilikom odabira navedenih lokaliteta vodilo se računa prije svega o znanstvenoj vrijednosti pojedinog lokaliteta, a ne nužno o njihovoj statističkoj reprezentativnosti. Osnovni cilj istraživanja bio je usporediti obitelji u jednom lokalitetu u urbanoj i u ruralnoj sredini u svakoj zemlji.¹ Uz pomoć standardiziranog upitnika i etnografske građe dobiven je etnografski model za svaku pojedinu zemlju i nakon toga prišlo se usporedbi i analizi građe (usp. ibid. 2010.b: 36 – 38).

Kao konačan rezultat projekta 2010. godine tiskana je knjiga u trima volumenima. Prva knjiga pod naslovom *Kinship and Social Security*, urednika Hannesa Granditsa, izdana je pod naslovom *The Century of Welfare: Eight Countries* u kojoj na primjeru osam zemalja uključenih u projekt autori daju prikaz ekonomskih i gospodarskih promjena koje su zahvatile te zemlje tijekom 20. stoljeća. U prvom redu riječ je o promjenama demografske slike – smanjena stopa mortaliteta i porast broja stanovnika te porast u prosječnom broju novih tipova kućanstava i obitelji – obitelji s jednim roditeljem i djecom. Sve veći broj stanovnika trajno ili privremeno zaposlen je u industriji, što je također utjecalo na promjene u obitelji (usp. Heady 2010.a: 9). Druga knjiga nosi naslov *The View from Below: Nineteen Localities*, urednici su Patrick Heady i Peter Schweitzer. Knjiga donosi pregled prikupljene etnografske građe u devetnaest lokaliteta, s ciljem da se dobije uvid u obiteljske odnose i prakse koje ih definiraju te da se odgovori na pitanje što je to što utječe na oblikovanje i održavanje srodstvenih odnosa danas (usp. ibid.: 10). U drugoj knjizi objavljen je rad pod naslovom *Seven parish villages in the vicinity of the town of Bjelovar* autorica Carolin Leutloff-Grandits i Danijele Birt. U radu se prikazuju i problematiziraju međugeneracijski odnosi unutar šire srodstvene grupe s primjerima iz sela koja pripadaju župi Velika Ciglena,² a dio su Općine Bjelovar. Prema metodi

¹ Unutar svake zemlje napravljena je podjela na jedan ruralni i jedan urbani lokalitet; izuzetak su tri lokaliteta u Francuskoj, Italiji i Poljskoj.

² Odabrana su ova sela: Velika Ciglena, Patkovac, Prespa, Mala Prespa, Tomaš i Gornji Tomaš. Navedena sela čine okosnicu terenskog istraživanja za potrebe ovog rada.

slučajnog odabira (*random sampling*),³ u terensko istraživanje uključeno je svako deveto kućanstvo u selima unutar župe Velika Ciglena, dok je u selima Patkovac i Velika Ciglena odabrano svako peto kućanstvo. Na kraju je odrađeno ukupno četrdeset KNQ-intervjuja uz terenske bilješke i dodatno dvadeset i pet kvalitativnih intervjuja sa stanovnicima sela, bez obzira na spol, godine, obrazovanje, profesionalni ili društveni status. Većim dijelom intervjuji su bili autobiografskoga i narativnoga karaktera, dok su ostali bili fokusirani na određene teme i situacije u obiteljskomu životnom ciklusu. Vremenski okvir kojim su pokrivena istraživanja također je varirao i kretao se od početka 20. stoljeća do recentnijih godina, dok se najviše kazivača u svojim kazivanjima fokusiralo na razdoblje nakon Drugoga svjetskog rata. Dobivanje povjesne perspektive osobito je važno u smislu razumijevanja odnosa srodstva i značenja koje srodstvo ima u modernom društvu na samom početku 21. stoljeća. Kao važan dodatak kvalitativnim i kvantitativnim intervjujima i tako prikupljenim podacima pokazana je metoda promatranja svakodnevnoga života na selu, posebice u situacijama koje su odmak od svakodnevice, poput vjenčanja, obiteljskih okupljanja i dr., kojima je pristup bio olakšan činjenicom da je jedna od istraživačica i sama bila dio zajednice koju je istraživala.

U trećoj knjizi s naslovom: *Perspectives on Theory and Policy* urednika Patricka Headya i Martina Kohlija, autori analizirajući rezultate KNQ-upitnika predlažu nove teorijske okvire za istraživanje srodstva, srodstvenih odnosa u suvremenoj Europi (usp. *ibid.*:11).

Ideja urednika i voditelja projekta da rezultate istraživanja objedine u jednu knjigu s trima volumenima, na prvi pogled možda će „obeshrabriti“ čitatelje, ali čitajući sva tri volumena oprezniji čitatelj uočit će dobro organizirana poglavlja kao i integriranost tekstova i izloženih tema. Knjigu piše oko dvadeset autora koji su vodili terenska istraživanja, iz različitih perspektiva i područja znanosti, no u cjelini upravo to pridonosi vrijednosti ove knjige. S obzirom na to da se na taj način dobiva detaljan prikaz obiteljske svakodnevice, međuobiteljskih odnosa i društvene sigurnosti na regionalnoj makrorazini, ali i mikrorazini.

U cjelini knjiga *Family, Kinship and State in Contemporary Europe* predstavlja novitet na području istraživanja obitelji i srodstva na prostoru Europe, posebice Hrvatske, ponajprije radi opsežno zamišljenoga terenskoga istraživanja koje je obuhvatilo devetnaest različitih lokaliteta te zbog korištenja inovativnih metoda i tehnika istraživanja. Knjiga predstavlja polazište i izvor za buduća istraživanja obitelji, socijalne sigurnosti u modernim društvima, revalorizaciju postojećih, ali i potiče na razmišljanje o mogućim daljnjim istraživanjima. Knjiga je, osim istraživačima i znanstvenicima na polju društvenih i humanističkih znanosti, zanimljiva i široj publici.

Danijela Birt

³ Detaljnje vidi: http://www.eth.mpg.de/kass/docs/kass_research.pdf.